

Pacjent może mieć wpływ na raka

Zdrowie

Generalnie na całym świecie w przypadku raka trzustki mówimy o przeżyciu na poziomie roku. To najtrudniejszy nowotwór do leczenia. Nie daje objawów – tłumaczy onkolog **prof. Piotr Wysocki**

Anita Czupryn

a.czupryn@polskatimes.pl

Boi się Pan raka?

Nie.

A Pana pacjenci?

Ci, którzy przychodzą, już chorują na nowotwór i nie boją się samego raka, tylko jego konsekwencji. Wiem, że wiedza zmniejsza lęk. Bać się można wielu innych rzeczy, na które się nie ma wpływu. Na raka w dużej mierze ma się wpływ.

Ostatnio wstrząsnęła nami wiadomość o śmierci aktorki Anny Przybylskiej. Rak trzustki to wyrok czy wyzwanie dla onkologów? Steve Jobs żył z tym rakiem 10 lat.

Steve Jobs chorował na inny typ raka trzustki, lepiej rokujący. Generalnie na całym świecie w przypadku raka trzustki mówimy o przeżyciu na poziomie jednego roku. To najtrudniejszy nowotwór do leczenia. Nie daje żadnych objawów. USG często nie pokaże nic, bo trzustka jest tak zlokalizowana, że niewiele widać. A nikt nie wykonuje rutynowo badań tomograficznych czy rezonansu magnetycznego. Ten nowotwór dotyczy 3 tys. chorych w Polsce, nie jak rak piersi - kilkunastu - czy rak płuca - kilkudziesięciu tysięcy. Tu umieralność jest równa praktycznie zachorowalności. Oczywiście są pacjenci, którzy mają szczęście, ale nie wiemy, dlaczego mają szczęście i żyją kilka lat, lecz są pacjenci, którzy tego szczęścia nie mają i trudno im przeżyć nawet trzy, cztery miesiące. Jest to jeden z najtrudniejszych nowotworów do leczenia z tego powodu, że tak naprawdę jeszcze nie znaleźliśmy żadnego punktu uchwytu. Tak jak w przypadku innych nowotworów wiemy, jak zablokować ich rozwój, w przypadku raka trzustki nie znaleźliśmy nic, co by mogło spowodować przełom. Wielkie nadzieje wiąże się z immunoterapią, być może ona poprawi rokowania chorych.

Co to jest immunoterapia?

Wiemy, że układ odpornościowy sam potrafi walczyć z nowotworem. U każdego pojawiają się komórki, które potencjalnie mogą być komórkami rakowymi, ale nie u wszystkich ta choroba występuje, dlatego, że układ odpornościowy potrafi je rozpoznawać i eliminować. Wiemy też, że nowotwór potrafi oszukać układ odpornościowy.

Wy. Koncepcja immunoterapii, o której myśleli się od 100 lat, polega na tym, że teraz zaczynamy efektywnie uderzać nie lekami w nowotwór, ale stymulować układ odpornościowy, żeby rozpoznawał i niszczył komórki nowotworowe. I to być może będzie przyszłość w leczeniu tego nowotworu.

Zachorowanie na raka w niedalekiej przyszłości to nie będzie już kwestia przypadku, lecz wieku?

To jest kwestia wieku. Jeśli mamy bardzo młodych chorych, to tu rzeczywiście można mówić o zaskoczeniu albo przypadku. Natomiast w pewnym wieku zachorowanie na raka jest cechą absolutnie wiążącą się z metryką. W społeczeństwie amerykańskim, które jest chyba jednym z najstarszych na świecie, gdzie ludzie coraz częściej dożywają 90, a nawet 100 lat, uważa się, że jeden na dwóch mężczyzn i jedna na trzy kobiety zachoruje na raka. Ale niekoniecznie z tego powodu umrze.

Wszyscy możemy zachorować na raka?

Gdybyśmy dożyli 120 lat, to takie prawdopodobieństwo będzie zbliżało się do 100 proc.

Zachowania prozdrowotne czy dbanie o siebie spowodują, że komórki rakowe nie będą się rozwijać?

Komórki rakowe rozwijają się w każdym organizmie, ale zachowania prozdrowotne zmniejszają dynamikę rozwoju tych komórek, a jeżeli już one się pojawiają, to u niektórych ludzi owo zmniejszenie dynamiki spowoduje, że nowotwór nie zdąży się ujawnić do śmierci. Z drugiej strony zachowania prozdrowotne poprawiają funkcje układu odpornościowego, który naturalnie zwalcza komórki mogące dać początek procesowi nowotworowemu.

Zwykle fikołki uleczą raka?

Nie chodzi o zwykłe fikołki, tylko o regularny wysiłek fizyczny. O zmęczenie organizmu, ale nie o ekstremalny wysiłek, bo on raczej osłabia układ odpornościowy, niż wzmacnia. Delikatny jogging kilka razy w tygodniu czy inne formy sportu powodują, że układ odpornościowy się aktywizuje, a jednocześnie wysiłek fizyczny tworzy w organizmie pewne niedobory energetyczne. Czyli po prostu dochodzi do zużycia glukozy, innych substratów energetycznych, w wyniku czego organizm dostaje sygnał, że pojawiają się niedobory energetyczne. Gdy taki sygnał dociera

Sporym wysiłkiem fizycznym oszukujemy więc komórkę nowotworową i przestrzegamy, żeby się nie dzieliła

► Immunoterapia polega na tym, że stymulujemy układ odpornościowy, żeby rozpoznawał i niszczył komórki nowotworowe

do pojedynczych, rozwijających się komórek nowotworowych, to na pewno nie będą spieszyły się z namnażaniem, bowiem mnożenie się może oznaczać dla nich samobójstwo. Gdy w trakcie podziałów komórkowych brakuje energii, aby te podziały dokończyć, to komórka obumiera. Wysiłkiem fizycznym oszukujemy więc komórkę nowotworową i przestrzegamy, żeby się nie dzieliła i nie zużywała energii, której może zabraknąć.

Jak wygląda sytuacja pacjentów w Polsce?

Kiedyś dla chorych na raka na etapie choroby uogólnionej (gdy występują przerzuty) nie było żadnego efektywnego leczenia. W latach 70., 80., 90. zaczęły się pojawiać nowe leki chemiczne. Wtedy leczyło się agresywnie, łącząc je ze sobą, z całej siły uderzając w chorobę nowotworową. Teraz wiemy o raku więcej, rozumiemy, że leczenie bardzo agresywne czegoś, czego wyleczyć się nie da, rzadko wiele wnosi, a po drodze gubimy jakość życia. Jeżeli zwolnimy postęp choroby, a jednocześnie zmniejszymy agresywność leczenia, to organizm będzie bardziej chroniony i wtedy pacjent żyje dłużej. Świadomość faktu, że chorzy onkologiczni umierają przede wszystkim z powodu powikłań po leczeniu, zupełnie zmienia podejście do tej choroby i samego pacjenta. Gdy choroba jest na wczesnym etapie, gdy możemy ją wyleczyć, wtedy zagryzamy zęby, idziemy po bandzie, bo chcemy całkowicie wyrugować ją z organizmu pacjenta. Jeżeli natomiast mamy chorobę uogólnioną, gdzie wiemy, że pacjenta nie wyleczymy i wiemy, że choroba się nie spieszy, to i my się nie spieszymy. Jeśli choroba nie jest agresywna, to i my nie postępujemy agresywnie, a wręcz delikatnie, tak żeby tylko przerzuty nie rosły. To znacząca zmiana w leczeniu farmakologicznym nowotworów. Jednocześnie pojawiły się terapie celowane. Zdobyliśmy oto większą wiedzę dotyczącą chorób nowotworowych, mechanizmów molekularnych, które nimi rządzą, poznaliśmy silniki wewnątrzkomórkowe w danym typie nowotworu i nauczyliśmy

prof. Piotr Wysocki

jest kierownikiem Kliniki Onkologicznej Centrum Onkologii – Instytutu im. Marii Skłodowskiej-Curie przy ul. Wawelskiej w Warszawie, prezesem elektem Polskiego Towarzystwa Onkologii Klinicznej

się wybiórczo takie silniki wyłączać. Leczenie celowane jest też przewlekłe. Trwa tak długo, jak jest skuteczne i chorzy je tolerują. Możliwości leczenia sekwencyjnego, niskodawkowego, ale ciągłego, pozwoliły znacząco wydłużyć czas przeżycia chorych, a jednocześnie wyraźnie poprawiły jakość ich życia.

To sukces medycyny, ale czy dla nas dostępny?

To, że wprowadza się pakiet kolejkowy, definiując ekstremalnie krótkie (nawet jak na warunki zachodniej Europy) terminy kwalifikacji i diagnozowania pacjenta z podejrzeniem choroby nowotworowej, wymaga niesłychanego zwiększenia nakładów na onkologię, a przecież wiemy, że już w tej chwili zdecydowana większość kompleksowych ośrodków onkologicznych co roku przekracza kontrakt o 15-25 proc., za które nie otrzymują żadnych dodatkowych pieniędzy od NFZ. Środowisko onkologiczne wyliczyło, że proponowane zmiany wiąże się z koniecznością zwiększenia nakładów nie o 20 proc., a o 40 proc.! Dodatkowo w Polsce brakuje onkologów. Według nowej ustawy (aby spełnić założenia pakietu kolejkowego) pacjentów w poradniach onkologicznych będą mogli konsultować lekarze już po pierwszym roku specjalizacji. A zgodnie z nowym trybem specjalizacji, dla kończących w tej chwili skrócone o jeden rok studia medyczne, w procesie specjalizowania się w dziedzinie onkologii przez pierwsze trzy lata kształcenia lekarze nie będą mieli żadnego kontaktu z onkologią!

To co zrobić, jeśli na pacjenta onkologicznego w Polsce wydaje się najmniej w całej Europie?

Przed wszystkim należy spojrzeć realnie na nasze możliwości. Nie można oczekiwać, że jedną ustawą rozwiąże się wszystkie problemy. Konieczne jest zwiększenie nakładów na onkologię i równoległe poprawa w zakresie kształcenia specjalizacyjnego (zwiększenie liczby specjalizujących się onkologów oraz lepsze ich wykształcenie). Zdajemy sobie sprawę, że nie ma szans, aby wszystkie najnowsze (i najdroższe) leki od razu pojawiły się w Polsce. Oczekujemy jednak, że będziemy mogli leczyć chorych zgodnie z najlepszą naszą wiedzą, szczególnie jeżeli mówimy o stosowaniu klasycznych, relatywnie tanich leków onkologicznych. W tej chwili onkolodzy mogą stosować leki onkologiczne tylko w sposób zgodny z ich rejestracją. Jeżeli lek był wprowadzony 10-20 lat temu, to najczęściej jego rejestracja obejmuje tylko i wyłącznie wskazania, które określono w tamtym okresie. A przecież badania nad tym lekiem się wtedy nie zakończyły, tylko prowadzono je dalej. I dzięki tym badaniom dzisiaj wiemy, że wiele tych starych leków jest skutecznych w innych wskazaniach (w innych nowotworach), niż kiedyś uważano. Niestety, ponieważ lek jest „stary”, a poszerzenie zapisów rejestracyjnych bardzo kosztowne, nowe wskazania nie są uwzględniane. To jest przyczyna narastającej frustracji lekarzy i pacjentów – mamy do dyspozycji tani, sprawdzony i skuteczny lek, ale ustawa refundacyjna uniemożliwia nam jego zastosowanie. Czyli przepisy prawne uniemożliwiają nam leczenie zgodnie z najbardziej aktualną wiedzą lekarską. To jest potwierdzenie, że często nie kwestie finansowe, ale organizacyjne powodują, że rokowanie chorych onkologicznych w Polsce jest gorsze niż w większości innych krajów rozwiniętych. ●